UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

M. DC. LXI. Coloniae Munatianae, 1661

4 Non petat usuras laicus vel celricus ullas.

urn:nbn:de:hbz:466:1-62953

Visual Library

inveniantur perſonæ; ne veritas occultetur, & malus ut bonus æſtimetur, in providentia proprii Epiſcopi ſit; ut aut coram ſe & competentibus judicibus, aut aliter honorificè veritatem *a* attollant.

1 ¶ Pro teſtimonio] *Sic eſt emendatum ex conciliis Eugenii II. & Leonis IV. & Polycarpo. Antea enim legebatur,* pro conficiendis inſtrumentis ad teſtimonium non rogentur.

2 ¶ Et ſi autem] *In conciliis ipſis, & Polycarpo legitur,* ſi enim eventæ cauſæ aliquid viderint, &c.

QVÆSTIO III.

Q*Vod autem præter ſummam emolumenta ſectari, ſit uſuras exigere,* Auguſtini *auctoritate probatur, qui in Pſalmum 36. ad verſ.* [*Tota die*] *ſcribit, dicens.*

C. I. ¶ *Qui plus, quàm dederit, accipit, uſuras expetit.*

SI *b* fœneraveris homini, id eſt, mutuam pecuniam tuam dederis, à quo aliquid plus, quàm dediſti, expectes accipere, non pecuniam ſolam, ſed aliquid plus quàm dediſti, ſive illud triticum ſit, ſive vinum, ſive oleum, ſive quodlibet aliud, ſi plus, quàm dediſti expectas accipere, fœnerator es, & in hoc improbandus, non laudandus.

C. II. ¶ *Quidquid ſupra datum exigitur, uſura eſt.*

Item Hieronymus *ſuper* c *Ezechielem, lib.6. ad c.18.*

PVtant *d* quidam uſuram tantùm eſſe in pecunia. Quod prævidens ſcriptura divina, omnis rei aufert ſuperabundantiam, ut plus non recipias, quàm dediſti. *Item ibid.* ¶ Alii pro pecunia fœnerata ſolent munuſcula accipere diverſi generis: & non intelligunt uſuram appellari, & ſuperabundantiam, quidquid illud eſt, ſi ab eo, quod dederint, plus acceperint.

C. III. ¶ *Quidquid ſorti accedit, uſura eſt.*

Item Ambroſius *in lib. de Tobia, c.14.*

PLerique *e* refugientes præcepta legis, cùm dederint pecuniam negotiatoribus, non in pecunia uſuras exigunt, ſed de mercibus eorum, tanquam uſurarum emolumenta percipiunt. Ideò audiant, quid lex *f* dicat. [Neque uſuram, inquit, eſcarum accipies, neque omnium rerum.] *Item paulò poſt.* ¶ Et eſca uſura eſt, & veſtis uſura eſt, & quodcunque ſorti accedit, uſura eſt; quod velis ei nomen imponas, uſura eſt. *Item paucis interjectis.* ¶ Si quis inſtaurandum convivium putat, ad negotiatorem mittit, ut abſynthiaci *g* 1 cupellam ſibi gratis deferat: ad cauponem dirigit, ut Picenum vinum, aut Tyriacum *h* requirat ad lanium, ut hilam *i* ſibi procuret, ad alium, ut poma ſibi adornet.

1 ¶ Abſynthiaci] *De hoc vino, quod tardam coctionem accelerat, ideoq; inſtaurandis conviviis aptum eſt, meminit Dioſcorides, lib.5. cap.49. Lampridius de Heliogabalo inquit,* & roſato, atque abſynthio *k* vulgus ad bibendum invitavit. *De hoc Alciatus parer. l.7. cap.ult.*

C. IV. ¶ *Quando amplius, quàm debetur, exigitur uſura eſt.*

Item ex concilio Agathenſi.

VSura *l* eſt, ubi amplius requiritur, quàm datur. Verbi gratia, ſi dederis ſolidos decem, & amplius quæſieris: vel dederis frumenti modium unum, & ſuper aliquid exegeris.

Ecce evidenter oſtenditur, quòd quidquid ultra ſortem exigitur, uſura eſt.

a *al. teſtificentur.* b *Sent.3. diſt.37. Ivo p.13. c.17.* c *Et ibi gl. ordi.* d *Sent. ibid. Ivo p.13. c.18. Pann. l.3. c.160.* e *Ivo p.13. c.26.* f *Deut.23.* g *al. abſynthiati.* h *al. theriacum.* i *al. vulvam.* k *fortaſſe abſynthiaco, aut abſynthiato.* l *Capit. l.1. c.225. Burch. l.2. c.126. Ivo p.6. c.208. Pann. l.3. c.161.*

QVÆSTIO IV.

Q*Vod verò nec clericis, nec laicis liceat uſuras exigere, probatur auctoritate Gelaſii, & aliorum.*

C. I. ¶ *A quæſtibus negotiationis clerici abſtineant.*

Ait enim Gelaſius Papa, *ſcribens Epiſcopis per Lucaniam & Siciliam, c. 17.*

CLerici *a* aut ab indignis quæſtibus noverint abſtinendum, & ab omni cujuslibet negotiationis ingenio vel cupiditate ceſſandum, aut in quocunque gradu ſint poſiti, ſi ceſſare 1 noluerint, mox à clericalibus officiis abſtinere cogantur.

1 ¶ Si ceſſare noluerint] *Hæc non ſunt in epiſtola, nec referuntur ſupr. diſtinct. 88. conſequens, ſed non ſunt expuncta [illegible] gloſſam.*

C. II. ¶ *Excommunicentur miniſtri, qui fœnerantur.*

Item ex concilio Agathenſi I. *quod confirmavit Papa Sylveſter, cap.12.*

MIniſtri *b*, qui fœnerantur, placuit juxta formam divinitus datam eos à communione abſtinere.

C. III. ¶ *Qui volunt eſſe in clero, à ſtudiis negotiationis abſtineant.*

Item ex concilio Tarraconenſi, *c.1.*

CAnonum *c* ſtatutis firmatum eſt, ut quicunque [in] clero eſſe voluerit, emendi vilius, vel vendendi [ca]rius ſtudio non utatur. Quòd certè ſi voluerit [exerce]re, cohibeatur à clero.

C. IV. ¶ *Alienetur à clero, uſuras, aut ſuperabundantiam exigens.*

Item in concilio Martini Papæ, *c.61.*

I. SI quis oblitus timorem Domini, & ſanctam ſcripturam, quæ dicit: *d* [Pecuniam ſuam non de[dit ad] uſuram] poſt hanc cognitionem magni 1 concilii [fœ]neraverit, & centeſimas exegerit, aut ex quolibet [nego]tio turpe lucrum quæſierit, aut per diverſas ſpecies, vel frugis, vel cujuslibet rei emendo, vel vendendo [ali]qua incrementa ſuſceperit, de gradu ſuo dejectus [alieni] habeantur à clero.

1 ¶ Magni concilii] *Sic loquitur Martinus [illegible] quoniam hanc ſententiam accipit ex capite 17. concilii Niceni [...] citatur. ℣. ead. c. quoniam & in duobus vetuſtis Gratiani [codi]ribus, poſt hoc continuò illud ſubjungitur.*

C. V. ¶ *Pro pecunia, quam clericus mutuo dedit, juſto pretio ſpecies accipere poteſt.*

Item ex concilio Tarraconenſi, *c.3.*

II. SI *e* qui clericus ſolidum in neceſſitate præſti[terit], hoc de vino, vel frumento accipiat, quod mer[can]di cauſa tempore ſtatuto decretum fuerit ven[ire]. Cæterùm ſi ſpeciem non habuerit neceſſariam, ipſum, quod dedit, ſine illo augmento recipiat.

C. VI. ¶ *Clericus non accipiat plus quam commodavit.*

Item ex concilio Carthaginenſi *f* III. *cap.16.*

NVllus *g* clericorum amplius recipiat, quàm cuique accommodaverit: ſi pecuniam, pecuniam accipiat: ſi ſpeciem eandem, quantum dederit, accipiat: & quidquid aliud tantum, quantum dederit, accipiat.

C. VII. ¶ *Etiam laicis uſura damnabilis eſt.*

Item Leo Papa, *epiſt. c.3.*

a *Diſtinct. 88. conſequens. §. proinde. Ivo p.13. c.28.* b *De miniſtris.*] *orig. Ivo p.13. c.10.* c *Burch. l.2. c.122. Ivo p.13. c.[…] p.6. c.197.* d *Pſ. 14.* e *Ivo p.6. c.369. & p.13. c.14. Pann. […] c.159.* f *In vulgatis erat, Agathenſi 3.* g *Anſ. l.7. c.[…] lib.2. c.124. Ivo p.6. c.198. & p.13. c.9. Pann. l.2. c.158. Reg. […] c.32. & in concil. Aquiſgr. c.62. Polyc. l.4. tit.31.*

NEc *a* hoc quoq; prætereundum eſſe duximus, quoſdam lucri turpis cupiditate captos, uſurariam exercere pecuniam, & fœnore velle diteſcere. Quod nos, non dicam in eos, qui ſunt in clericali officio conſtituti, ſed in laicos cadere, qui Chriſtianos ſe dici cupiunt, condolemus. Quod vindicari acrius in eos qui fuerint confutati, decernimus, ut omnis peccandi opportunitas adimatur.

C. VIII. ¶ *Ejiciantur à clero turpia lucra ſectantes.*

Item ex Nicæno concilio *b, c.17.*

QVoniam multi clerici, avaritiæ cauſa turpia lucra ſectantes, obliti ſunt divini præcepti, quo dictum eſt: *c* [Qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram.] fœnerantes, centeſimas exigunt; ſtatuit hoc ſanctum concilium, ut ſi quis inventus fuerit poſt hanc definitionem uſuras accipere, vel ex quolibet tali negotio turpia lucra ſectari, vel etiam ſpecies frumentorum ad ſeſcuplum dare, omnis, qui tale aliquid conatus *d* fuerit ad quæſtum, dejiciatur à clero, & alienus ab eccleſiaſtico habeatur gradu.

¶ *Suprà diſt. 47. hic idem canon affertur ex verſione Dionyſii, qui nunc ex priſca, quæ eſt in collectione Iſidori.*

C. IX. ¶ *Turpe lucrum ſequitur, qui minus emit, ut plus vendat.*

Item Iulius Papa.

QVicunque *e* tempore meſſis, vel vindemiæ, non neceſſitate, ſed propter cupiditatem comparat annonam vel vinum, verbi gratia, de duobus denariis comparat modium unum, & ſervat uſque dum vendatur denariis quatuor, aut ſex, aut amplius, hoc turpe lucrum dicimus.

¶ *Caput hoc ad Burchardum & Ivonem part.6. cap.261. & in Pannormia citatur ex decretis Iulii Papæ uſurariis miſſu. Verùm idem Ivo part.13. cap.21. citat ex capitularibus, quorum lib.1. c.131. habetur.*

C. X. ¶ *Rapinam facit, qui uſuram accipit.*

Item Ambroſius *in libro de bono mortis, c.12.*

SI quis uſuram acceperit, rapinam facit, vita non vivit.

C. XI. ¶ *Non minus crudelis eſt, qui pauperem trucidat fœnore, quàm qui diviti aliqua rapit.*

Item Auguſtinus *ad Macedonium, epiſt.54.*

QVid *f* dicam de uſuris, quas etiam ipſe leges & judices reddi jubent? Aut crudelior eſt, qui ſubtrahit aliquid, vel eripit diviti, quàm qui trucidat pauperem fœnore? Hæc atque hujuſmodi malè utique poſſidentur: & vellem ut reſtituerentur: ſed non eſt, quo judice repetantur. Iam verò, ſi prudentes intueamur quod ſcriptum *g* eſt: [Fidelis hominis totus mundus divitiæ ſunt: infidelis autem, nec obolus:] nonne omnes, qui ſibi videntur gaudere licitè conquiſitis, eiſque uti neſciunt, aliena poſſidere convincimus? Hoc enim certè alienum non eſt, quod jure poſſidetur: hoc autem jure, quod juſtè: & hoc juſtè, quod bene. Omne igitur quod malè poſſidetur, alienum eſt: malè autem poſſidet, qui malè utitur.

Porrò, à quo uſuræ exigendæ ſint, Ambroſius *teſtatur, dicens in libro de Tobia, c.15.*

C. XII. ¶ *Ab illo uſuram exigere poſſumus, cui jure nocemus.*

AB *h* illo uſuram exige, cui meritò nocere deſideras: cui jure inferuntur arma, huic legitimè indicantur uſuræ, quem bello vincere facilè non potes, De hoc citò potes centeſima vindicare te. Ab hoc uſuram exige, quem non ſit crimen occidere. Sine ferro dimicat, qui uſuram flagitat: ſine gladio ſe de hoſte ulciſcitur, qui fuerit uſurarius exactor inimici. Ergo ubi jus belli, ibi etiam jus uſuræ.

a *Burchard. lib.2. cap.123. Anſelm. l.7. c.149. Ivo part.6. c.65.* b *& in Aquiſgran. c.40. diſt.47. quoniam multi. Burch. l.2. c.12. Ivo p.13. c.8.* c *Pſal. 14.* d *al. commentus.* e *Capitul. l.1. c.131. Polyc. ibid. Burch. lib.2. c.127. Ivo p.6. c.261. & p.13. cap.21. Pann. l.3. c.161.* f *Polyc. l.6. tit.20.* g *Proverb.17.* h *ibi* in- *quit.] orig. Ivo p.13. c.37.*

QVÆSTIO V.

1 ps QVod verò eleemoſynæ non ſint faciendæ ex fœnore, vel uſuris, nec ex quolibet malè acquiſito, Auguſtinus teſtatur in libro de verbis Domini, ſerm.35.

C. I. ¶ *De uſuris eleemoſynæ fieri non poſſunt.*

NOlite *a* velle eleemoſynas facere de fœnore & uſuris.

C. II. ¶ *Oblatio de rapina reprobatur à Deo.*

Item Eccleſiaſtici 34.

IMmolans *b* ex iniquo, oblatio eſt maculata. *& infrà.* ¶ Dona iniquorum non probat altiſſimus, nec reſpicit in oblationes iniquorum: nec in multitudine ſacrificiorum eorum propitiabitur peccatis. Qui offert ſacrificium de ſubſtantia pauperum, quaſi qui victimat filium in conſpectu patris ſui. Panis egentium, vita pauperis eſt. Qui defraudat illum, homo ſanguinis eſt. Qui aufert in ſudore panem, quaſi qui occidit proximum. Qui effundit ſanguinem, & qui fraudem facit mercenario, fratres ſunt.

C. III. ¶ *Non eſt aliquid rapiendum divitibus, ut detur egenis.*

Item Auguſtinus *in lib. 50. homiliarum, hom.7.*

FOrtè aliquis hoc ſecum cogitat, & dicit: multi ſunt Chriſtiani divites, avari, cupidi, non habebo peccatum, ſi ſuum illis abſtulero, & pauperibus dedero. Vnde enim illi nihil boni agunt, mercedem habere potero, ſi ego eleemoſynas dedero. Etiam in hac re parcat unuſquiſque animæ ſuæ: quia hujuſmodi cogitatio ex diaboli calliditate ſuggeritur. Nam etiamſi totum tribuat pauperibus quod abſtulerit, addit potius peccata, quàm minuat.

C. IV. ¶ *De eodem.* PALEA.

[*Item* Hieronymus.]

NEmo qui *c* rapit, moriens, ſi habet unde reddat, ſalvatur. Si eos, quorum fuit, invenire non poterit, eccleſiæ, vel pauperibus tribuat.

¶ *Hæc & ſequens Palea abſunt à pleriſq; vetuſtis, etiam in quibus cætera eſſe ſolent. In uno autem habentur ſuprà, ead. q. 4. poſt c.* ſi quis uſuram.

C. V. ¶ *De eodem.* PALEA.

[*Item* Ambroſius.]

RApinam emere non licet, niſi ea intentione, ut cui eſt oblata, reddatur.

C. VI. ¶ *Furtum committit, qui inventum non reddit.*

Item Auguſtinus *in lib. 50.* d *homiliarum, hom.9.*

SI *e* qui inveniſti, & non reddidiſti, rapuiſti: quantum potuiſti, feciſti. Quia plus non inveniſti, ideò non plus rapuiſti. Qui alienum negat, ſi poſſet & tolleret. *& paucis interjectis.* ¶ Deus cor interrogat, non manum.

C. VII. ¶ *Qui de rebus conceſſis, & bene quæſitis eleemoſynam impendit, illa placet Deo.*

Item Gregorius *lib.7. epiſt.110. ad Siagrium.*

ELeemoſyna *f* redemptoris noſtri oculis illa placet; quæ non ex illicitis rebus, & iniquitate conge-

a *Ivo p.13. c.16.* b *immolantis.] orig.* c *al. in rapina moriens.* d *Et ſerm.12. de verbis Apoſtol.* e *Polyc. l.6. tit.16.* f *Polyc. lib.2. tit.1. Pann. l.2. c.191.*